

Motion till riksdagen 2005/06:L382

av **Carina Ohlsson m.fl. (s)**

Barnets bästa

Förslag till riksdagsbeslut

Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad i motionen anføres om att se till barnets bästa i utredningar som gäller vårdnad, boende och umgänge.

Motivering

I nuvarande lagstiftning som rör vårdnad, boende och umgänge som är utformad efter 1998 års vårdnadsreform ges små möjligheter för den ena vårdnadshavaren att skydda ett barn mot våld och andra övergrepp vid en separation. Idag har kunskapen ökat om att barn som växer upp i miljöer där det förekommer våld och andra övergrepp själva i allra högsta grad är drabbade även om det ej konstaterats att barnet rent fysiskt blivit utsatt. De utsatta försöker ofta finna strategier för hur våldet skall upphöra. För kvinnans del innebär detta att hon kan välja att separera och därmed lämna en våldsam partner. För barnens del kan en separation mellan föräldrarna ofta innebära att de delvis utelämnas åt en våldsam förälder så som lagen idag är utformad. Mamman i dessa fall slits mellan sitt ansvar som vårdnadshavare att skydda sitt barn och sin skyldighet att se till att den andre föräldern får träffa barnet. 2002 års vårdnadskommitté har nyligen lämnat sitt utredningsförslag, som i det stora hela är bra. Det är av stor vikt att regeringen skyndsamt lägger fram förslag för dessa utsatta barns bästa.

Barnet och barnets behov skall alltid komma i första hand, inte föräldrarnas. Det är glädjande att utredarna tydliggör att det därför är viktigt att alla aspekter av barnets livssituation skall vägas in när man utreder vad som är bäst för barnet och att detta inbegriper att barnet får komma till tals angående sin egen livssituation utifrån det specifika barnets förutsättningar. Vikten av ett kunskapskrav såväl inom socialtjänst som inom domstolsväsendet vid hantering av dessa frågor, kan aldrig nog betonas. När det gäller våld i nära relationer är det av största vikt att de personer som utreder och dömer i frågor rörande vårdnad, boende och umgänge har specialistkunskaper på detta om-

Fel! Okänt namn på

råde. Detta för att inget barn ytterligare skall utsättas p.g.a. okunskap hos dem som är satta att skydda barnet.

Nu döms det till gemensam vårdnad i alltför stor utsträckning när det gäller våld i familjen. En utbredd uppfattning har varit att när föräldrar som levt i en relation som innehållit våld separerar upphör våldet och då är båda föräldrarna lika goda vårdnadshavare. Denna uppfattning bygger helt och hållet på okunskap. Man har valt att helt bortse ifrån vad utövande av våld står för och dessutom helt bortsett från att barnet är ett brottsoffer.

De personer som är satta att utreda barnets egna önsknings skall ha specialistkompetens att utföra en sådan utredning. Barn som lever i dessa familjer är inte sällan utsatta för hot om vad ett avslöjande kan föra med sig. Inte ovanligt är att barn hotats med att de varken kommer att få bo med mamma eller pappa utan bli omhändertagna om de avslöjar familjehemligheten. Därför är det upp till utredaren och dennes kompetens att avgöra vad barnets egentliga åsikt är. Att barnet tillfrågas är av största vikt och handlar om att på allvar ha ett barnperspektiv.

Lagen måste också vara utformad så att barn ej kan förvägras få den vård och behandling de har rätt till p.g.a. att en förälder ej godkänner detta. Huvudregeln skall vara att ej döma till gemensam vårdnad då det förekommit våld i familjen. Men idag är det en stor grupp som lever med båda föräldrarna som vårdnadshavare p.g.a. lagens nuvarande utformning. Denna grupp barn har rätt till vård och behandling detta måste uppmärksammas, så att bestämmanderätten här frångås. Detta bör ske skyndsamt eftersom dessa barn växer upp utan att överhuvudtaget få bearbeta det trauma de varit/är utsatta för.

När det gäller barns umgänge med en förälder, måste ett beslut alltid grunda sig enbart på vad som är bäst för det enskilda barnet. Som situationen ser ut idag finns det föräldrar som tvingas lämna ut sina barn till ett umgänge som barnet inte självt önskar. Risker finns annars att föräldern anklagas för att inte underlätta så att umgänge kommer till stånd, s.k. umgängessabotage. En förälder kan tvingas lämna ut sitt barn till en våldsamt förälder eller en förälder som utsatt barnet för övergrepp. För barnet blir detta ett dubbelt svek där de kan komma att uppfatta att det inte finns någon att lita på. Detta får förödande konsekvenser för barnet. Uttrycket umgängessabotage är för övrigt ett förkastligt uttryck som speglar en förvrängd bild av verkligheten och som ej skall förekomma i dessa sammanhang.

Barnets rätt till båda sina föräldrar får aldrig innebära att barnet riskerar att fara illa.

En tydlig markering från ett föräldraperspektiv till ett barnperspektiv är nödvändigt, och barnets välbefinnande i alla situationer måste väga tyngst. Att stor hänsyn tas till barnets berättelse, åsikter och känslor inför båda sina föräldrar är av största vikt för att barnets fortsatta levnadsförhållanden skall bli så goda som möjligt. Även mycket små barn kan komma till tals och bli lyssnade på utan att de uttrycker en klar vilja.

Eftersom det är upp till domstol och socialnämnd att bedöma vad som är bäst för barnet kan vi inte nog betona betydelsen av kunskap om våld i nära relationer och kunskap om barn som far illa.

Fel! Okänt namn på

När det gäller samförståndslösning mellan föräldrarna vad gäller vårdnad-boende-umgänge, får detta inte inskränka barnets rättssäkerhet. Här är det återigen viktigt att betona domarens kompetens på området våld och övergrepp i nära relationer. Det är viktigt att domaren har god kunskap om hur en destruktiv relation kan fungera med hänseende på hot om övergrepp i dessa situationer. En samförståndslösning som grundar sig på hot kan aldrig gagna barnet och barnets rätt; därför är det en viktig uppgift för domare att ha kunskap nog för att kunna avgöra detta.

Stockholm den 30 september 2005

Carina Ohlsson (s)

Christina Nenes (s)

Britta Rådström (s)

Carina Hägg (s)

Eva Arvidsson (s)

Anne Ludvigsson (s)

Marie Nordén (s)

Carina Adolfsson Elgestam (s)

Inger Nordlander (s)